

УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА

Ч. 181.

Варшава, четвер 8 грудня 1921 року.

Ч. 181.

8 грудня 1921 р.

Повстання й нова політика Троцького й совітської влади.

В останніх промовах Леніна і Троцького ясно й виразно зазначено ті підстави, на яких має спитатися нова політика совітської влади. Після ряду часткових заходів й часткових спроб, керівники совітської республіки, коли судити по цих промовах, мають стати на ґрунт відновлення капіталістичного ладу.

При існуючих відносинах між совітською Росією й совітською Україною не може підлягати сумніву, що сьогоднішня промова Леніна має означити заступницьку політику не тільки Москви, але також й Харкова.

Нова ситуація, яка укладається в зв'язку з цим новим курсом, ставить на порядок дня надзвичайне питання. Самою характерною особливістю життя совітської України, якій підпорядковувалась вся політика совітської влади, досі були негнаною перманентні селянські повстання. Чи можуть зійти як зміни в цьому становищі в зв'язку з наміченим новим курсом? Чи можливо припинення, в нас док нових заходів совітського уряду, оружної боротьби селянства з комуністичною владою?

Підходячи до розв'язання цих питань, ми перш за все мусимо сказати, що ми мали б повне задоволення з того, як ці питання в об'єктивній, як передчасні. Ми могли б сказати: новий курс проголошений, але чи буде й чи може він бути справді реалізований.

Являється безсумнівно, що проведення тим чи іншим урядом політики, направленої до допомоги утворенню певного економічного ладу, вимагає специфічних форм організації державного апарату й державної влади. Всі ті зміни державних форм, які в дублює на протязі хоча б нових часів, переход од абсолютної монархії до народоправства, сталися в результаті неможливості для даного існуючого державного механізму пристосуватися до нових потреб і вимог господарського життя, незалежно од того, мали чи не мали до того добру волю ті, що стояли біля влади. Досвід Західної Європи показує, що для розвитку капіталізму необхідною й неминучою умовою являється існування буржуазно-демократичного ладу. Чи може утворитися в совітських державах інше становище? Чи може бути закреслений весь той досвід, який дала нам Західна Європа і чи капіталізм, який для свого розвитку вимагає форм, що нічого спільного не мають з совітським режимом, буде в Росії й на Україні розвиватися і існувати при допомозі й підтримці того режиму, який для нього являється цілком неприродною надбудовою. Ми думаємо, що такі можливості являються виключеними. Вся структура й методи совітського державного будівництва остільки перечать тим вимогам, які ставити до державної влади капіталізм, що здійснити їх для влади совітів являється безнадійною річчю. Новий курс проголошений виразно і ясно, але реалізація цього курсу совітською владою мусить дати стільки перебоїв, плутанини й збочень, що на практиці цей курс дасть самі мінімальні результати. Для реалізації його потрібні інші виконавці, інша влада.

Але допустимо на хвилину, що ми помиляємося. Припустимо, що утвориться стан вище щільно неприродний й неможливий—совітська влада зноже реалізувати свій курс, й капіталізм пристосується до

неї. Яка ситуація в справі повстань утвориться при цих умовах? Совітська влада являється владою, яка хоче висловлювати інтереси міста, й очевидно, оскільки вона лишиться, вона буде провадити ту саму політику оборони й охорони інтересів міста. Процес відродження капіталізму після тої руйни, яку заподіяли народному господарству большевики, не може не бути дуже болісним. Будуть мати місце на початковій стадії цього процесу всі негативні боки капіталістичного ладу, будуть повторюватись епізоди, які характерні були для Європи за час в початкового нагромадження капіталів. Капітал не знає сантиментів і при небезпечних і важких умовах панування совітського режиму він м іг би бути притягнений в совітські держави, коли б м іг би бути притягнений, тільки при тих умовах, коли б йому були дані можливості необмеженого використання природних багатств, можливість безкрайого видушення додаткової вартості. Його тенденцією було б обернути совітські держави в Індію.

Відродження капіталізму шляхом притягнення закордонних капіталів являється неминучим. Але при неминучості цього поставити у відповідь береги й регулювати процес притягнення закордонних капіталів могла б лише та влада, яка встановила би форми державності, відповідні до потреб капіталістичної господарки й яка могла би національною владою, владою, що розспреділяла би частки цього процесу між всіма класами в інтересах розвитку держави й нації. Оскільки цей процес відбувався би при пануванні большевизму, його розвиток означав би, що весь тягар був би

перенесений на село. Оскільки би продовжувалось панування большевиків, остільки би продовжувалось панування міста над селом, існувала би система спеціальної підтримки інтересів міських класів, передовсім пролетаріату. Панувала би надалі система експлуатації міста селом. Ця система мусила б набутися ще більш інтензивних форм, оскільки би відродження капіталізму на Україні не могло би минути галузів продукції по обробці сільсько-господарських продуктів, галузів так тісно зв'язаних з інтересами села. Сказати конкретно—при продовженні панування большевиків, хоч би був переведений новий курс, немає ніяких даних, щоб большевики могли відмовитися від системи проплатки в його теперішніх диких, руйнівних селянських формах. А вже існування проплатки робить неминучим продовження повстання.

Слід й ще згадати про те, що при існуючих відносинах між Росією й Україною ця експлуатація селянства означала би не тільки експлуатацію на користь українського міста, але так само й російського міста, що робило би її ще більш інтенсивною й неможливою.

При цій конітурі, яка укладається би навіть при припущенні, що капіталізм став би розвиватися при умовах совітського режиму, продовження повстання було б неминучим. Рух селянства існує й буде існувати. Спроби большевиків погасити його будуть спробами з невідомими засобами. Наші концепції лишаться вірними незалежно від того, буде чи не буде переведений в життя новий совітський курс.

Між ворожими таборами

(Від нашого Паризького кореспондента).

Українська справа знов стала в Парижі на порядок денний. Навіть паризька преса, така байдуха до всього, що діється на світі і що не затрує її безпосередньо з матеріального або політичного погляду, примушена була умістити кілька сприятливих, або більш менш об'єктивних заміток. „Le Temps“ продовжує свою Моркотунівську політику, себто містить „ноти“ цього авантюриста і уперто зривається уміщувати спростовання української місії. Але й „Темпс“, правда з добавкою слів „неначе б то“, „говорять“, умістило такі дві замітки, які говорили про наші успіхи.

При сучасних умовах це велика перемога повстанців! Але певно це розлючувало Моркотуна і він уприс редактора написати знов замітку про „погроми“, про „банди Петлюри і Дельвіга“, і пусти „слюзу“ з приводу майбутньої поразки повстанців. По взаємній згоді й для більшої „правдивості“ вирішили поставити в заголовку: „нам пишуть з Яс“, але ми добре знаємо, що ці „Яси“ уміщаються коло великого Паризького бульвару...

14 листопаду приїхав до Парижу В. Д. Коваль і своїми повідомленнями й виступами освіжив атмосферу. Перш за все зібрано було паризьких українців. Їх тут не багато: ледве чи набереться 30 душ. Як відомо, це все різні „отслоєння“ від різних епох паризької делегації. Під головуванням п. посла Шульгина в дублює збори і відчит п. Коваль, якого слухали і представники Кубані, генерал Савіцький, і члени місії, і кооператори, і Савченко з своєю нацією й навіть славнозвісний „анте д'акціон“. Зустрілися такі донзи, як Галіп і Шумицький,

Сербиненко і його смертний ворог по кооперативному майну Горбань. Слухали про повстанців і про популярність Петлюри, хоч це і не дуже декому було приємно. Слухали і про те, чого чекають на Україні від еміграції...

Але не в цих зборах центр діяльності п. Коваль. Разом з Головою місії Шульгином п. Коваль побував і в офіційних і деяких не офіційних політичних колах і скрізь його доклади про військову ситуацію в Росії і на Україні, про повстання, про економічний лад або, краще, нелад в Совдепї, про урожайність на Україні і в Росії, про продалог, зустрічали загальний інтерес.

Все це для тих, хто займався справою Росії й України, добре відомо, але суть в тому, що п. Коваль сам все це бачив, що він виступав з цієї механізм большевизму ґрунтовно, що він міг ілюструвати кожну тезу яскравими конкретними фактами.

Далі, п. Коваль виступив з промовою на лекції Карташова, голови національного союзу. І тут його промова справила не менше враження, ніж на французів, а може і більше. В результаті виникли цікаві дебати з деякими росіянами і новий похід проти самостійності в „Общому Делі“, але похід не подібний на попередні вигукі і лайку.

Поважно поставлені запитання, і на їх чекають відповіді. Не трудно передбачити, що можуть відповісти „Общому Делю“—„самостійники“...

25 листопаду відбулася лекція моркотунівського співробітника Миколи Могилянского що був завідувачим імператорським музеєм в Петрограді, карьериста, що низько кланявся великим князям і боявся самого слова Україна. За

ЩОДЕННА
непартійна демократична газета.
Виходить у Варшаві
під провідним керівництвом
Олександра Салковського,
при участі видатних українських
літературних сил.

Особистий прийом в редакційних справах від 11 до 12 год. ранку.

Дрібні рукописи не повертаються.

ПЕРЕДПЛАТА
В Польщі: На місяць 3,00 руб. п.з.
За літературних 3,00 руб. п.з.
В інших країнах: Ажурно: Франція 10 франків; Швейцарія 5 фр.; Німеччина 75 марок; Чехословаччина 75 крон; Богарія 25 левів; Румунія 50 лей; Австрія 750 корон.
Зніма адреси—75 мар. п.з.
ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ
За рядок п'яти рядків протягом 30 днів поод. після тексту 70 мар. п.з.
Адреса редакції та контори: Варшава, Новий Світ, 22 (Wapita, 22, Świat, 22). Телефон редакції 232-03.

Окремий примірник 30 мар.

Гетьмана він розхрибався, став на службу при гетьманському дворі і, значайно, клявся, що він є „переконаний самостійник“. Але на дорозі з Києва до Парижу самостійництво десь зникло, і цей убогий на політичну думку „політик“ не найшов нічого кращого, як злучитись з Моркотуном. Правду треба сказати: такої карі не заслужив навіть карєрист і парський угодник Могилянский. Все ж призвище його добре, старовинне, та й брат, Мих. Могилянский, таки справді українець. Але так сталося і тут вже нічого не подієш: Могилянский є ближчим співробітником Моркотуна і читав лекцію на тему „Україна й Українці“. Моркотун головував. Можна собі уявити переліток моркотунівців, коли один за другим на відчит стали являтися справжні українці, як на біду всі вдвоє більші на зріст за миршавенького і прищуватого Юди-Моркотуна. Особливо грізно виступала могутня постать Перелеліці. Що то буде, думав собі Моркотун,—забігав, заметушився. Сподівалися вигуків та Бог зна яких виступів. Але вийшло інакше. Просто став з місця чоловік, що прибув прямо з України, встав Коваль, і це було „Моркотунам“ гірше криків і навіть бікки.

Могилянский несподівано прочитав лекцію дуже націоналістичну. Правда, майже півтори години блував він, бідолаха, в „дебрах“ праісторичних Новгородських лісів та Фінляндських „селянських масивів“, поки врешті вибрався „на широкі українські степи, де з радістю побачив перекопале“,—очевидно, символ своєї політичної карєри. Але далі він вияснив цілковиту окремішність українського народу (мова, етнографія, література і вся культура). В оцінці великорусів був дуже суворий і розказав навіть „дебри“ життя великорусів доходить до того, що він на своїй оді бачив капалчат з вухами обгрівеними тарганами і т. и. Але вивод був знов несподіваний: не треба самостійності, треба федерацію. П. Ковалеві довелося

взяти під свою оборону росіян і вказати на те, що не тільки зле було у наших відносинах з ними, були й позитивні моменти. Цим він зовсім перелякав Моркотуна: певно це вже не федераліст, а навіть автономіст! Але далі й Коваль спокійно сказав, що сам п. Могилянский цілком добре вияснив, чому саме ми стоїмо за самостійність і на що тему говорити більше нічого... Та й взагалі про Могилянского більше говорити нічого, бо виступив сам Моркотун: „Серед темної ночі переходили банди Петлюри польський кордон під команду Сокири“...

„Серед темної ночі переходили банди Дельвіга румунський кордон“...

П. Коваль запропонував послати срочну телеграму генералу Дельвігу до Букарешту, щоб переконатися, що він живий і невразимий сидить у себе в дома. Що ж до Сокири, то й Коваль з ним разом переходив польський кордон і зараз п. Сокира лежить хворий на тиф в Польщі...

Чим далі, тим небезпечніше для Моркотуна були переконуючі слова Коваль. Тоді Моркотун заявив: „по нашим відомостям, п. Коваль не сім тижнів, як вийшов з України, а цілих сім місяців“...

Пан Коваль виняв з кишені документ: свідоцтво про вихід з чеків від серпня місяця. Моркотун довго читав його...

Публіка слухала Коваль так, що муху було б чути, як би у листопаді мухи водилися. Коли ж скінчив Коваль і взяв останнє слово Моркотун, навіть його адепти почали збирати свої манатки і безсоромно залишати свого шефа закінчувати його блискучу промову.

Коваль знищив Моркотуна? Нічого подібного: обміркувавши справу з редактором „Le Temps“, Моркотун давно вирішив:—„Золото, звідки б воно не походило, завжди блищить. І поки воно є—жити можна.“

Чміль.

Париж, 30.IX. 21.

Політичні вісті

Страйк у Відні.

ПРАГА, 6.12 (ПАТ). Чеське пресоє бюро подає, що пізно вночі надійшли відомості з Відня про вихід генерального страйку.

Виселення українців з Відня. Наш віденський кореспондент повідомляє, що в зв'язку з останніми публіцистичними розшуками з Відня виселяється цілий ряд українців. Як кажуть в цій справі д-р Петрівський обертався до канцлера Шобера, але дістав негативний відповідь.

Нота в справі Фронцкевича. Польське посольство в Москві надіслало до Народнього Комісаріату закордонних справ ноту в справі забивства Фронцкевича.

Справа Ірландії вирішена. ПАРИЖ, 6.12. (ПАТ). З Лондону повідомляють про підписання умов між Англією і Ірландією. Урядовий текст умов зараз же надіслано до прем'єра Ульстерського кабінету для апробати. При заключенні умов велику роль відіграв сер Грей.

Рух в Азії.

МОСКВА (ПТ). „Ізвестія“ повідомляють з Ташкенту, що в Гадрасї перший раз примінено кару смерті. З цього ж джерела подають, що в багаточислі міста Індії відбулися жіночі мітинги. Ухвалено резолюції, в яких домагаються виборчого права для жінок. В Калькутті відбувся мітинг мусульманок. Вони вимагають однакових прав з чоловіками.

Розрахунки з большевиками.

Цими днями відбулось загальне засідання мішаної розрахункової комісії, яка утворена рижським трактом.

П. Оболенський, голова російсько-української делегації, просив вибачити, що він не міг виконати обіцянки в справі уділення за кілька днів відповіді польській делегації відносно розрахунку з ошадними касами, а владне тому, що російська делегація переконала в необхідності уважного аналізування і відшукування відповідних статистичних матеріалів перед тим, як зайняти певне становище в цій справі. Виявилось, що делегування до Москви проф. Богодєпова не вистарчило, — потрібно порозумітися з самим урядом в справі розрахунку з ошадними касами, тому сам голова російської делегації мусить виїхати до Москви в кінці цього тижня.

Польська делегація зазначила, що для розв'язання так простої і ясної справи не потрібно їздити до Москви і цілком вистарчить тих матеріалів, які анакуються в Варшаві. Отже польська делегація вимагає визначити певний термін загального засідання, на якому російсько-українська делегація нарешті займе певне становище. Російсько-українська делегація призначила слідує засідання через два тижні.

Обмін нотами

Польське міністерство закордонних справ подає зміст ноти, від 24 листопада, яку совітський уряд вручив польському представникові в Москві.

Совітська нота є відповіддю на польську ноту від 1 листопада, в якій польський уряд стверджує невиконання зобов'язань рижського трактату. Совітська нота пояснює це невиконання тим, що на польській території до цього часу існують проти-большевицькі організації. Далі нота совітів виступає проти віддачі на розгляд ліги народів — територіальної суперечки між Польщею і Литвою. Совітський уряд зазначає, що зменшення території Литви і збільшення сфедерованих частин Польщі суперечать Рижському Трактату.

На ноту совітів польський представник в Москві відповів такою нотою.

„Пане Народній Комісару! Одержавши ноту російського уряду від 24 листопада 1921 р. разом з доданим меморіалом, який містить uwagi і пояснення Рижського трактату, польський уряд застерігає собі можливість уділення вичерпуючої відповіді в справі зазначених в меморіалі фактів.

Польський уряд висловлює рішучий протест проти нової спроби втручання совітського уряду в спірні справи, які існують між Польщею і Литвою.

Покликаючись на зміст арт. 3 трактату, польський уряд ще раз рішуче підкреслює, що цей артикул в першу чергу зобов'язує уряд російський, бо в ньому ясно зазначено, що справа належності до Польщі або Литви територій, за які ці держави провадять суперечку, належить до компетенції лише Польщі й Литви, а тому російський уряд уже цим самим заявив, що ця справа до нього не належить.

Натом сь польський уряд приймає до відома вашу заяву про „прагнення російської республіки до утримання миру і навязання добрих сусідських відносин з польською республікою“ з великим задоволенням, бо до цього часу російсько-польські відносини не справляли в опінії широких демократичних кол Польщі враження, що в совітському уряді панують мирові тенденції відносно Польської республіки.

Далі нота зазначає, що польський уряд приймає до відома совітську декларацію, а також виконання деяких зобов'язань трактату і надіється, що уряд совітів нарешті стане на шлях добросусідських відносин і приступить до практичного зrealізування господарчих питань, які дадуть корисні наслідки для обох сусідніх народів і спричиняться до утримання миру на Сході Європи.

Вашингтонська конференція

Американська флота.
ВАШИНГТОН, 7.12. (ПАТ). Бюро Рейтера повідомляє, що на загальному засіданні конгресу президент Гардінг виголосить промову. На думку газет, президент має зазначити, що, на випадок неуспішних результатів вашингтонської конференції, Сполучені Штати асигнують в майбутньому році 8 мільярдів доларів на армію і флоту. Сполучені Штати згодяться на зменшення дик кредиту лише в тому разі, як що інші держави зменшать свої воєнні кредити.

Уступки Японії.
НЮ-ІОРК, 6.12. З Вашингтону повідомляють, що делегат Японії в розмові з делегатом Китаю зазначив, що Японія має намір відновитись від свого управлітєвого становища в Шантунгу.

Союз 4-х.
ВАШИНГТОН, 7.12. (ПАТ). Бюро Рейтера з добре поінформованого джерела повідомляє, що американський, французький й японський уряди розроблюють проєкт союзу 4 держав, який повстав би замість англо-японського союзу.

Російська еміграція

Врангель у Царгороді.
СОФІЯ 7.12. (РСР). Згідно з одержаними тут відомостями з Царгороду, генерал Врангель та російська рада залишаються в Царгороді після перевезки війська з Галіполі в Болгарію та Сербію. Це рішення мотивується надзвичайно тяжким станом маси російських збігців у Царгороді.

Совітська Росія

Совітський бюджет.

МОСКВА, 5.12. (ПАТ). Місцева преса уміщує статті в справі бюджету на 1922 рік. Цей бюджет фактично є першим бюджетом за час революції. Бюджет обраховано в золотих до воєнних рублів. Загальні статті бюджету виглядають так: Доходи скарбу мають вносити за 9 місяців 1922 р. 1.403 мільйонів рублів, в цій сумі доходи від промисловости, транспорту і лісних і сільських господарств вносять 8827 мільйонів.

Доходи від податку виносять 180 мільйонів і від інших податків 110,3 мільйонів.

Скуповують валюту.

МОСКВА, 6.12. (ПАТ). Рада народних комісарів надала право державному банкові закуповувати закордонні валюти і цінні метали, а також право встановлювати курс цих валют для всієї території Р. С. Ф. С. Р.

Голодна конференція.

МОСКВА, 5.12. (ПАТ). 3 грудня відбулось друге засідання конференції в справі допомоги голодним, на якому промовляли делегати з провінцій.

Між іншим делегати скаржились на селян, які нічого не хочуть жертвувати, а натомість вимагають присилки голодних на села. Далі підкреслено брак довіри до акції допомоги голодним. Конференцію зачинив Радек, який в своїй промові зазначив, що Росія в справі допомоги голодним мусить рахувати лише на власні сили, бо уряди інших держав не дадуть допомоги на велику скалю. Можна рахувати лише на допомогу пролетаріату інших держав.

Готуються до війни.

Як повідомляє „Общ. Д.“, в Москві відбулось таємне засідання совнаркома, президія в. н. и. к. та головного командування, на якому обговорювались заходи підготовки до майбутньої війни з Польщею та Румунією, яка, ніби то, повинна вибухнути весною 1922 року. На засіданні ухвалено цілу низку дуже поважних постанов.

Японія і Соедєніа.

РЕВЕЛЬ 7.12. (РСР). Стаття за підписом „Како Оба“ в моск. „Правді“ (ч. 260) пророкує, що „відносини з совітською Росією

в нового мілітаристичного кабінету міністрів Японії, безумовно погіршуються, можливо, що він не схоче навіть визнати Далеко-Східної республіки“.

Під Червоною Москвою

Боротьба з повстанцями.
ЦАРГОРОД. „Правда Грузії“ друкує за підписом предсовнаркома Масинькіяна, замнаркоміндела Авіса й предчека Амирханяна телеграму, післану всім повітовим ревкомом. В телеграмі наказується жорстокими засобами боротися з повстанням у Вірменії, яке недавно там вибухло, а саме з такою жорстокістю, як би це робилось на полюванні на вовків, шакалів та гієн. (О.Д.).

Большевицька пропаганда

Большевицька робота в Скандинавії.

Відомий датський журналіст С. Хольбек на сторінках газети „Берлінське Тідене“ виступив з сенсацийним розкриттям таємної діяльності совітських агентів в Скандинавії. На підставі докладів комінтерну встановлено, що в норвезькій армії мається понад 50 таємних солдатських совітів. З одного протоколу засідань комінтерна видно, що тактикою датських комуністів керує Бея Кун.

В Швеції та Норвегії на гроші комінтерна видається кілька большевицьких газет. Розкриття Хольбека зробили велику сенсацию і обговорюються всією скандинавською пресою, яка пише, що, не вважаючи на всі офіційні відмовлення большевиків вести пропаганду, вони вели й ведуть весь час свою підпольну діяльність, підготовлюючи мирову революцію. Їм навіть вдалося добитися значних успіхів в Норвегії. (О.Д.)

Страйки й бешкети.
ДІССЕЛЬДОРФ, 6.12. (ПАТ). В зв'язку з закінченням страйку в металургійній промисловості тут виникли серйозні бешкети. Страйкарі знищили багато фабричних уряджень. Багато печей погасло, а тому значна кількість фабрик перестала функціонувати.

В Англії

Німецьке питання.
ЛОНДОН, 6.12. (ПАТ). Англійський міністр фінансів, обговорюючи справу німецьких відшкодовань, між іншим зазначив, що побоювання союзників що до наслідків конференції, яку він відбув в Ратенау, а також заключення умови між Англією і Німеччиною поза плечима союзників, полягає цілкомитно на непорозумінню. Англія не заключить жадної умови без відома союзних держав, а особливо без відома Франції. Додержання союзу з цією державою зараз є річчю найважливішою, а зрівняно цього союзу принесло б усюму світові велику шкоду. Німеччина не має можливости виплатити відшкодування, які припадають на січень і лютий і тому просить про відчорнення. Цю справу Англія мусить обговорити спільно з трьома союзниками. Як що можна не допустити Німеччини до упадку шляхом допомоги союзників, то це треба зробити в інтересі не лише самої Німеччини а в інтересі всієї Європи. Австрія і Росія, які були клієнтами Англії, зараз не можуть купувати англійських товарів. З цієї власне причини панує в Англії безробіття. Як що до тих країн прилучиться й Німеччина, то це потягне за собою катастрофу для цілої Європи.

Англійський проєнт оздоровлення фінансів Європи.

ЛОНДОН. З добре поінформованого джерела повідомляють, що англійський кабінет відхилив проєкт мораторіума для Німеччини. Правительство виробило інший проєкт, який має своїм завданням оздоровлення німецьких фінансів. Зміст проєкта тримається в таємниці. (Р.)

В Німеччині

Грабунки в Берліні.
БЕРЛІН, 6.12. (ПАТ). Вчора знову виникли розрухи. В північно-східній частині Берліну пограбовано склади. Грабунки відбулись також і в центрі міста. Збільшено наряд поліції.

Боротьба з надрейнськими сепаратистами.

Прусська поліція заарештувала в Акавізграні голову сепаративної республіканської партії в Надрейні, який вчора головував на конгресі зазначеної партії.

Преса відродженої Польщі

Перед війною польська преса, як взагалі преса всіх поневоєних народів, розвивалася в дуже несприятливих умовах. Що правда, літературно стояла вона дуже високо, бо мала в своєму розпорядженні найкращі літературні та навіть наукові сили, що волею-неволею мусили шукати заробітку в журналістиці. Не було перед війною польського часопису, що не мав би серед своїх співробітників найбільш видатних письменників — белетристів і поетів. Власне цим явищем у значній мірі пояснюється досить високий рівень літературної культури пересічного поляка.

Проте головного свого завдання — кристалізувати громадську думку й політично виховувати маси — польська преса не могла доволіти виконати. Адже замість питань внутрішньої політики в кожному з „заборів“ у практиці стояли на порядку денному або справи вузько провінційальні, як у Галичині, або питання захисту найбільш елементарних прав польської мови чи польської школи, як у Царстві Польському, або в Познанщині. При таких умовах і при розпорошеності політичних думок і інтересів не можна було виворити зовсім конкретної національної програми. А без такої програми й часописи польські залишались політично досить безбарвними, хоч і намагались підтримати теоретичну єдність національного, як тепер кажуть, „фронту“. Партійна полтика часто мала локальний і дрібязковий характер і тому на консолідацію громадської думки впливала негативно. — Що ж торкається питань політики закордонної, то їх взагалі майже не існувало. Інформація читачів зводилась до перероду депеш петербурзької, берлінської, або віденської офіцій-

них телеграфічних агентур, бо власних кореспондентів за кордоном, за винятком Петербурга, Берліна й Відня, польські часописи мали лиш випадково.

Таким чином, преса європейського масштабу в Польщі перед війною не могла втворитись. До певної міри винятком були, що правда, краківські „Glas“ і „Czowa Reformy“, бо були тісно зв'язані з віденськими парламентарними кругами. Все ж таки й ці два часописи поза межі галицького провінціалізму та ще певного, хоч стриманого, австрійського патріотизму виходили рідко.

Коли війна висунула зразу ж на перший план польське питання, перед польською пресою стало дуже відповідальне завдання — висловлювати волю всіхферпольського народу. З одного боку це завдання виконати було неможливо, але з другого боку, уважно читаючи підчас війни польські часописи, можна було бачити абсолютну їх невідповідність до такої праці. Захоплення партійними сварками, локальні інтереси, все це затемняло одну ціль, до якої повинна була тоді примувати польська преса. І характерно, що два польські часописи, що найкраще розуміли й виконували своє завдання підчас Великої Війни, виходили як раз на чужині. Се „Dziennik Piotrogrodzki“ та в нас на Україні „Dziennik Kijowski“.

Коли ж у кінці 1918 року утворилась, у наслідок поразки Центральної Держави, самостійна Польська Держава, змінені політичні обставини не могли не вплинути на розвиток преси. Зразу ж появилася величезна кількість нових часописів, що так же скоро вмирили, як народжались. Все перебувало в постійному стані ферменту й безсистемности,

бо події йшли за подіями на Заході та особливо на Сході, й не було часу думати про буденну працю над витворенням нових методів і принципів, пристосованих до потреб самостійного політичного життя.

До такої праці приступає польська преса лише тепер. Недавно заклик до неї проголосила право-прогресивна краківська „Nowa Reforma“ (в одному з перших чисел за місяць жовтень), який бжучі завдання польської преси зводять до двох головних точок: треба демократизуватись і консолідуватись. Демократизуватись це значить навязати дійсний контакт з читаючим суспільством.

Консолідація ж — це боротьба проти розпорошеності й неясности політичної думки, що так вражає в польській пресі, особливо в трактуванні питань закордонної політики, як наприклад польського або віленського, не говорячи вже про питання „східні“.

Причини цьому є дві. З одного боку багато тут залежить од самої політики уряду, в якій так часто польська державна думка, по влучному вислову одного поважного варшавського часопису, „бореться проти своєї ж власної неясности“.

З другого ж боку, польська преса не має досить сили, щоб впливати на урядові чинники висловленням — ясно кристалізованої думки суспільства. Це між іншим тому так, що польська преса ще й досі розбита територіально на три типи, цілком ріжні по духу, традиціям і врешті самій журналістичній техніці: варшавський, краківсько-львівський і познанський. При цьому характерно, що, за винятком дуже великих міст, на познанський або галицький провінційні столічними варшавським часописом не цікавляться навіть найбільш інтелегентні люди. Та окрім дуже вищо пристосованої до потреб читачів усіх бивших „за-

борів“ „Rzeczpospolita“, інші варшавські часописи до менших міст Познанщини й Галичини взагалі не доходять. Звичайно, при такій навіть територіальній розпорошеності, не може ще бути дійсної координації сил, не може бути успішної співпраці преси всієї Польщі навіть у питаннях життєвої ваги для всього народу, незалежно від партійної належності.

Проте не слід надавати цій „територіальній розпорошеності“ польської преси надто великого значіння. Вона є продуктом штучного, не природного, розділу країни, й при нормальному розвитку польської державности не може вважатись грізним явищем. Свідома праця журналістів усіх „заборів“ безперечно скоро приведе б до злиття польської преси в один організм.

Найдовше заховає свою окремішність преса б. пруського „забору“. Вплив одної з найкращих прес світу — німецької — й висока політична й національна свідомість населення витворили такий тип сильно розвиненої й консолідованої провінційальної преси, де кожне мале місто має поважний й добре редагований часопис, який, задовольняючи місцеві інтереси, не забуває про політичне виховання свого невеликого кола читачів. Гадаємо, що на шлях такої здорової децентралізації повинна стати й преса всієї Польщі, бо через неї найлегше прийти до об'єднання. Mutatis mutandis, приклад познанської преси може й нас, українців, багато дечому навчити, коли творитимемо провінційальну пресу в себе вдома.

Що правда, треба зазначити, що завзята національна боротьба, що велась поляками проти німців, привела шляхом природної реакції до витворення в населенні націоналістичних настроїв, що відбивається й в пресі, переважно „єдицькій“ (народово-де-

мократичній) з „Kujawem Poznańskim“ і торунським „Slowem Polowackim“ на чолі. Зрештою, майже всі не-єдицькі часописи Познанщини мають більш менш консервативний відтнок (напр. поваршавський „Dziennik Poznański“). Характерно теж, що тільки тепер засновується в пруському „заборі“ перший орган П.П.С. (польської партії соціалістичної). Досі потребам і настроям робітництва цілком відповідали патріотичні й соціально дуже помірковані часописи Н.П.Р. („народової партії робітничої“), як, напр., торунський „Glos Robotniczy“.

Що ж торкається Конгресової Польщі та Галичини, то ні там, ні тут не помітно тенденції наблизитись до провінційального читача, зрозуміти його потреби й таким чином стати на певний шлях.

До певної міри має таку мету преса П.С.Л. („польського строїництва лодового“), що спирається майже виключно на селянство й тому повинна до його доходити. Але ця преса має специфічно агітаційний характер, розповсюджується в значній мірі безплатно (особливо так було, коли П.С.Л. було урядовою партією) й матеріал інформаційний пристосовує до рівня мало освіченого селянина. Серед інтелегентні часописи П.С.Л., навіть головний його орган, краківський „Pisak“, мало читаються, не кажучи вже про менше видатні, як напр., „Gazeta Torgulska“ або „Ludowiec“, що виходить що тижня у Варшаві.

Коли в тільки що згаданій пресі П.С.Л. не помічається ріжниць між Варшавою та Краковом, то це пояснюється тим, що по настроям і економічно-політичним інтересам польське селянство б. російського чи австрійського забору м'яло чим ріжнитись між собою. Цілком іннаке стоїть справа з органом П.П.С. („польської партії соціалістичної“), яка, здавалось би, особливо повинна пра-

Повстання на Україні

Отаман Бережницький.
 23 листопада в с. Дашківцях (за м. Воїньківці) розташувалася на ніч карний відділ московської ч. к. в кількості до 100 чоловік. Уночі несподівано напад на с. Дашківці повстанчий загін отамана Бережницького і без усякого бою порубав усіх червоноармійців цього відділу. Повстанчому загоні зісталася уся зброя, амуніція, провіант і одяг.

Отаман Бережницький походить з с. Майдан. Він користується популярністю серед місцевого селянства. Козаки загону не дають пощади комуністам, всіх рубують без жалю.

Бояться ночі

Начальник Головної Розвідки в Н. Ушиці в розмові сказав, що вони почувають себе сильними тільки в день. Уночі ж вони мусять ховатися так, щоб ніхто й не знав, де вони ночують.

Одні проти тридцяти.

Недалеко с. Вишневіці комуністи розшукували відомого повстанця-селянина. Натрапили на його. Герой не дався в руки і відстрелив зник у лісі, залишивши трьох комуністів забитими і кількох раненими.

Галичане на Поділлі.

З приємністю можемо ствердити, що за останній час відносини між населенням Поділля та „червоними“ галичанами покращали. Галичане йдуть на зустріч селянам і допомагають повстанцям, „червоними“ ж називають себе очевидно з непорозуміння. Селяне ставляться до них приязно і кажуть, що „вони такі українці“.

Але між ними єсть особа, що користується я не доброю славою. Так, в Новій Ушиці й досі лютує вояком галичанин Гладкий. Селяне знають його, як грабійника і ката. Ці відомості просять подати галичанам, щоб знали, хто він і взяли його на замітку.

25 шомполів.

В одному з боїв на Поділлі повстанчого загону отамана Бережницького в числі комуністів, що попалися в руки козацтва, знайшовся комуніст з с. Майдан Козаки вже хотіли його розстріляти, але отаман Бережницький не дозволив, а наказав лише дати йому 25 шомполів. Коли операція була скінчена, отаман Бе-

режницький сказав: „Йди до мене служити, а не до комуністів, а як ще раз попадешся, то вже не помилую!“

3 газет

Номуністичний полк.

З Москви, як каже „Общ. Д.“, відправлено на український фронт кулеметний комуністичний полк, який знаходився в розпорядженні червоноармійців. Кулеметні комуністичні полки, що сформовані недавно, є єдиною певною частиною совітського війська. При кожній кулеметі маєтья обов'язково один певний комуніст. Ці полки призначені на український фронт для охорони совітських сатрапів.

Нати лютують.

По підрахунку катів з Харківського чека (по „Харківському Ізвестіям“) в порядку червоного терору, себ-то без усякого суда та обвинувачень з 17 до 20 листопада—в Києві, Вінниці, Одесі, Миколаїві, Катеринославі, Харкові та інших містах розстріляно 5.000 чол. заложників.

Цілі села зносяться з землі, населення їх знищується без жалю тільки за одне підозріння в допомозі повстанцям. (О.Д.)

Безголові більшовики.

На теренах Кам'янецького та Проскурівського повітів знову поширено відозву отамана Якова Дуба про зладку зброї Волосини Комітетам. Ця відозва сквалювала червоних чорнототців не на жарг. Так само помічається піднесення й в селянських колах. Можливі надзвичайно серйозні революційні виступи проти влади совітів. Стверджується чутка про цивільну дезерцію в таборі більшовиків. Що до військових дезертирів, то, щоб переконатися в розмірах та силі цієї течії, варт би румунсько-галицькому посланцеві д-ру Сіякові побувати дендва над Збручем та подивитися на той „цвіт і надію“ Троцького, що „ганебно“ тепер перестрибують Збруч, під захист „ворога“, та почути, що оповідають та як лають вони бандитську роботу зрадників, хабарників і злодіїв... Що дня піші й кінні червоноармійці здають полякам зброю й коні й, під ескортою, простують до таборів. А Сіяки йще кукурічаться з балконів „Вікторії“. (Рідн. Кр.)

Де Воля і Холмщині

Народ і книші.

Коли приглянутись до життя прихожан нашої православної церкви на Холмщині, то сум огортає чорота. Я ніде не чув, щоб прихожани гарно говорили про свої пастирі, в останні нарікання на своїх прихожан. Якісь ненормальні відносини існують між холмськими батюшками та їх прихожанами. В цьому, безумовно, винні священники. Вони зовсім не цікавляться духовним життям своїх прихожан, їх нуждами, потребами, лише згадують (правда не всі Холмщина може „вирдитись“, що має 2—3 священники-українці, які діляно на своїому місці) „добрі“, старі царські часи, коли грали роллю мандарини.

Налягають виключно на те, аби більше зверти з свого прихожанина пшениці, жита, пшави, хліба, грошей за треби. Більше нічим не цікавляться. Якось хороба наживили охонила наших холмських „пастірів“. Торгувались зі своїми прихожанами вчоті краще, як кашани в Москві на толкучці. При чому, матеріальний стан прихожан не береться на увагу. Навіть збігці, що недавно прибули, і ті при платні за треби користуються „рівноправністю“ з багатими прихожанами. Я був пару разів свідком „духовного гандлю“. Мені було соромно, тяжко чути, бачити таку торгівлю.

Православним священникам дозволено сивлати лекції по Закону Божію православному дітям в польських школах. Хто з наших батюшок хоч раз заглянув до православних дітей в польських початкових школах? До цього часу (яке другий рік) все турбується, чи за це будуть давати їм марки. Хоч би раз на тиждень нагадали нашим дітям, хто вони. А в польських школах колонізація наших дітей провадиться гальованим темпом.

Про українську церкву на Холмщині наші батюшки не згадують, бояться її, ставляться вороже. „Ну, знаєте, нельзя допустити (наші холмські батюшки звивають і люблять „звучний, сонний, культурний, язык“, себ-то московський), чтобы бо-гослужение совершалось на простом, грубом языке“. (Рекомендую в цій справі поговорити з протієрдеєм Козловським).

Одно можна сказати, що приїде час, коли наші холмичани сивають таким попом: „Ви не наші, ви нічого для нас не зробили, ви нас не любите, завше вороже відносились до всього нашого рідного, українського; ви лише торгувались з нами, їли наші книші, ліни, не дбали про нас,—так просине в кати, яйдіть собі до Москви“. До нас прийдуть свої священники, з українською душею, які віддадуть для нас, нашої милої, бідоної Холмщини свої знання, сили, життя“.

Дмитро Сірий.

З огляду на р-католицьке святе сьогодні праці в друкарні не буде, а тому слідує число „Української Трибуни“ вийде в суботу 10 грудня ц. р.

На біжучі теми

СУЧАСНИЙ ЗІГФРИД.

Інтелегенція, себ-то керуючі кола всіх партій, у нас на Україні та й в інших теперішніх частинах совітської федеративної республіки може там десь в глибині своєї душі і марить про якусь інтервенцію, але про людське око, голосно відкрещується від такої думки червононочі від сорому за свою батьківщину.

Особливо це характерне для інтелегенції московської, яка признавши інтервенцію тим самим виступить наче разом з чужинцями мстити проти свого власного народу.

У нас на Україні справа инакше стоїть. Ми маємо зараз перед собою факт окупації нашої країни чужим військом і для нас кожної інтервенція — це тільки зміна на краще теперішнього окупанта-чужинця.

І хоч це так, хоч ми так до цього ставились та й ставимось, але все ж, не раз опікшись, ми тепер обходимо мовчанкою можливість інтервенції, кричучи на весь світ, що нам бракує тільки матеріальної допомоги й забезпечення всіх, наче ми самі зможемо налагодити власними руками все те, що руйнувалось, руйнується та грабується руками фіно-урало-алтайських окупантів.

Обиватель „хуторянин“ — той щиріше! З самого початку революції „великої безкровної“ думка та мрія його працює в одному напрямкові. Хто приїде? Хто визволить?

Ми не знаємо, як і що думає обиватель інших частин „соціалістичного раю“, але наш, український, мріє тільки про німців. Мріява, лагідна та шира славянська душа українського обивателя жде німця, як та Брунгільда жде шаста та визволення від Зігфріда. Скільки тривожних поглядів не кидав тільки український хуторянин в бік Німеччини, навіть і напів німецьким визволителем задовольнився б він, якийсь принцем, хоч би й „Дурацьким“, аби тільки не башкир під керівництвом Троцького. На-

віть прихід польського війська з уяві українського обивателя буз повернувся в комбінований, цілком протиприродний, похід польсько-німецький.

І от нарешті той німець йде. Не Зігфрід з мечем, щоб забити злого Фарнера, а труп його мертвий зтягти з золотого кладу, на котрому той лежав; не з виграванням сурми, не з брязкотом меча, а спокійно та тихо, про людське око й непомітно.

„Осанну“ співатиме обиватель з совдепів п. Гуго Штіннесові!

Нові часи, нові й герої.

Український обиватель наче далі бачив, ніж український політик, що все орієнтувався на Францію. А пліни Гуго Штіннеса такі, що й Францію заспокоють. Він мабуть Східню Європу знає далеко краще, ніж наші політики з професорів та кооператорів, що так безрезультатно доводили світові про багатства нашої країни та їх приналежність. У людей типу Штіннесів є якась своя мова. Переконав, кажуть, він як сирена Лойд Джоржа в тому, що наші землі золоте дно, що уміючи підійти — все там знайдеш: буде й німцям, стане й англійцям.

Рано чи пізно напевне згодиться з планами Штіннеса та пристане на них і старенька беззуба Франція. Сама вона, як не пробувала, не змогла розгризти твердого горішка—Східню Європу; все брала не з того кінця, де треба було, та й охота тепер очевидно відпала. Мабуть і вона на цей раз скаже: хай, мовляв, молодші розгризуть, — може хоч шматок зернятка достанеться.

Нам, українській інтелегенції впадає тепер на долю дивитись на поєдинок Зігфріда-Штіннеса з Фарнером-Леніним. Справді, інші конкуренти зовсім, як Гаген та Миме, безсило вже заглядають зараз Зігфрідові-Штіннесові в руки, ждучи через нього й собі якоїсь поживи.

Та яким то визволителем буде для нас, новітній Зігфрід-Штіннес?

Чиналбай.

Листи з Ченстохова

Лист XXVII.

Маючи свій оригінальний державний устрій, Ченстохівська республіка має й свою власну еру. Новий рік у нас починається з 4 грудня, себ-то зо дня приїзду до Ченстохова та заснування нашої республіки.

Таким чином наша республіка святкувала свій річний ювілей. Як водиться, закінчивши рік, треба зробити огляд за минулий рік та висловити свої побажання на другий.

Перш за все наша республіка може вважатися першою з держав—заснованих після революції. Чули ви, щоб хоч одна республіка проіснувала цілий рік на одному місці, без евакуації, без війни і без конфліктів з сусідніми державами.

Внутрішня політика відповідала найкращим формам державності і не наражалась на конфлікти з ніякими політичними течіями, від анархізма до монархізма включно.

Парламент наш від своєї справи так лояльно та помірковано, що всім було однаково приємно, коли він заснувався і коли розійшовся. Гармонійно, разом з природою він відродився весною, разом з квітками розвивався, до осені дав плоди, і коли їх було знищено, тихо, в згоді з природою, погас восени. Привітали його відкриття перші ластівки, а розпустили журавлі, відлітаючи в теплі краї.

Уряд проіснував цілий рік без кризи кабінету і коли не зробив користі, то не вчинив нікому й кривди.

Республіка наша була визнана всіма відомими нам державами: Старостом, Залогою, Юром, Місіями, Комісіями.

Постійне населення наше, що тільки з нами не робили, не зменшувалось, і ми цілком оправдали те, що про українців казав ще року 1654 архидиякон Павло Алепський: „Можна би думати, що козацькі жінки, два, три рази на рік родили по кількоро дітей“.

Фінансова політика наша може бути зразком для цілого світу. Всі позички у сусіднього світу ми робили без повернута і рік

свій закінчили без зовнішніх боргів. Ті держави, котрі нас підтримували, мабуть за наш ідеальний устрій, махнули рукою на усі наші борги.

Для себе грошей не друкували, не обтяжували свою державу емісіями, а обмежувалися чужою валютою, яку тільки удавалось де небудь перекопити.

Ми доказали, що економічний стан цілком не залежить від промисловості чи хліборобства, бо без них прожили вже рік.

Ми доказали, що фактори економіки: природа, праця і капітал—забобони, бо не рахуючись з цими факторами жили, живемо і збираємось жити далі.

З якого боку до нас не підійти—не причепишся, і у кого була до цього часу охота до нас чіплятися—той швидко відходить.

Починаючи новий рік і дякуючи всім за привітання, ми для другого року виносимо свої побажання.

Нашій Ченстохівській Республіці—швидкої федерації з Україною.

Нашому парламентові—теплої погоди.

Урядові — грошей, грошей та грошей.

Партиям—хоч по десятку членів, щоб вистарчило принаймні на членів будучого парламенту і не пришлося позичати кооптованих.

Центральному Українському Комітетові — впливу до Північного бігуна включно і такого голосу, як у капели Кошиця,—може тоді їх світ почує.

Т-ву Допомоги збігням з України—не померти у цьому році, бо маємо надію хоч у 1923 році отримати обичайну допомогу.

Міністерству здоров'я і тим, хто береться турбуватися за наше здоров'я—доброго здоров'я.

Доброчинцям — собі метки, а нам від них нові підбудь на память.

Біженцям — доброго урожаю грецьки.

Біженцям—більше не бігати, а коли і бігати, то хоч у нових штанах.

Повстанцям—сами знаємо чого.

Караханові й Шумському—того ж, чого й вони і нам бажають.

Вільний Ченстоховець.

мувати до централізації своєї преси. Порівнюючи, напр., варшавський „Robotnik“ із краківським „Narzędzie“, не можна не зауважити, що тут одбивається досить глибока різниця в настрої самого робітництва, що инакше розуміє клясову й професійну боротьбу в колишньому російському „заборі“, де живуть ще традиції нелегального існування партії та спогоди революції 1905 року, а цілком инакше в бувшій Австрії з досить розвиненими парламентарними формами політичного життя. В Конгресовій Польщі виходить, окрім „Robotnika“, лиш один провінційний часопис П.П.С. („Lodzianin“), а на б. австрійських землях цілих три: дуже поміркований краківський „Narzędzie“, львівський „Dziennik Ludowy“ та тешиньський „Robotnik Śląski“, що існує вже більш, як двадцять літ. Дуже близько до П.П.С. стоїть також професійний орган залізничників „Kolejarz“, що розходить у величезній кількості примірників і тому грає значну роллю в робітничому рухові. Поруч з соціалістичною пресою існує в Польщі чимало підпольних комуністичних „дечуків“, що видаються під патронатом Російського Советського Посольства, але ж до справжньої преси зарахувати їх не можна.

Що ж торкається Народової Партії Робітничої (Н.П.Р.), то поза межами головної своєї сфери впливу—Пованщини (вищезгаданий „Głos Robotniczy“ в Торуню) вона сильної преси не має. У Варшаві виходить що тижня „Sprawa Robotnicza“, а з провінційної преси значиміше соціалістичний „Głos Pracy“ (виходить раз на 2 чи 3 дні).

Переходячи до огляду „буржуазної“ преси, треба відразу підкреслити характерний факт, що з усіх політичних буржуазних партій лише народова демократія спромоглась утворити добре організовану й дисципліновану пре-

су, яка надзвичайно впливає на настрої громадянства. Чимало зробили для цього величезні грошові засоби, якими розпоряжають ендеки, особливо завдяки своїм звязкам з американською еміграцією, але треба віддати справедливість і журналістичному хистові ендецьких редакторів. Особливо добре поставлена всім відома „Rzeczpospolita“, яку читають по всім закуткам Польщі. Цікаво, що крикливий антисемітизм цього часопису не перешкоджає тому, що його читають майже всі галицькі жиди: пояснюється це поважними інформаціями які завжди дає „Rzeczpospolita“ в справах економічного життя. З інших ендецьких часописів значиміше „Gazeta Warszawską“ (існує від р. 1762), „Kurjer Poznański“ та львівське „Słowo Polskie“. Не можна не згадати й про знамениту „Gazeta Poranna 2 grosze“, часопис найгіршого бульварного типу. Близько стоїть до народової демократії „Kurjer Warszawski“, газета клерикального напрямку, але з поважними, головне літературними традиціями, які придала на протязі столітнього свого існування. Зазначимо тут і цілу низку дрібних провінційальних клерикальних часописів, які в політичних поглядах тримаються переважно ендецької програми.

Окрім ендеків, ні одна політична бужуазна партія не має поважної шоденної преси. Вся демократична преса Польщі належить до типу „безпартійних“, і окремі часописи лише наближаються в більшій або меншій ступені до тої чи другої політичної групи. При цьому власне серед демократичних часописів найбільш почувається та відсутність консолідації, про яку згадувалось вище. Насамперед заважає оцій консолідації те, що чимало часописів, особливо провінційальних не має ясної політичної думки, гоняться за сенсаціями й про політичне виховання читаця ціл-

ком не дбає. До такого політичного безбарвного типу слід зарахувати варшавські „Kurjer Poranny“, „Przegląd Wieszolary“, краківський „Ilustrowany Kurjer Codzienny“, львівський „Wiek Nowy“ та чимало інших.

Поважні ж демократичні часописи не мають значних грошових засобів і тому не можуть широко розвинути відділ інформації. Це головна причина того, що їх мало читають і що їх вплив на громадську думку не такий, яким повинен бути.

Вузівість перспектив у політиці внутрішній і зовнішній („kolonialstwo“), ось результат недоврозвиненості судо-демократичної преси в європейському сенсі.

Гадаємо, що найкращим шляхом до усунення цього явища була б кооперація поважних польських часописів, утворення спільної інформаційної служби, особливо за кордоном, та об'єднання політичної думки приваїйні в питаннях закордонної політики: одже розбіжність поглядів і загострений полемічний тон польської преси робили досі якнайгірше вражіння за кордоном. Ріжниця в політичних однінках не повинні перешкоджувати утворенню „спільного фронту“ між такими органами, як поважні консервативні „Czas“ у Кракові або „Dziennik Poznański“ з одного боку та прогресивні — „Nowa Reforma“ й варшавський „Kurjer Polski“ з другого.

Така спільна організація згаданих часописів чимало спричинилася б до зміцнення їх впливу на громадянство й на урядові кола. Допіру тоді можливою буде успішна боротьба з пресою діяльністю ендеків і допіру тоді зійдуть на другий план або примушені будуть підняти свій політичний рівень бульварні часописи, що досі стільки шкоди приносили польському політичному життю.

В. Я.

